

Financieel verslag 2015

Stichting Apenheul

Apeldoorn

Inhoud

Algemeen	2
Resultaat	3
Financiële positie	7
Fiscale positie	8
Bestuursverslag	10
Jaarrekening	10
Geconsolideerde balans per 31 december 2015	18
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015	20
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015	21
Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening	22
Balans per 31 december 2015	36
Winst-en-verliesrekening over 2015	38
Toelichting op de balans en winst-en-verliesrekening	40
Overige gegevens	42
Voorstel winstbestemming	43
Controleverklaring	44
Bijlagen	46
Winst-en-verliesrekening over 2015 en 2014	47
Winst-en-verliesrekening per afdeling	48

Algemeen

1 Resultaat 2015

Over het boekjaar 2015 werd geconsolideerd een nettowinst behaald van € 725.637 (2014: € 491.204). Dit bedrag is, verminderd met een bijdrage aan APCT ad € 60.000, conform hetgeen daaromtrent in de statuten is vermeld, ten bate van de overige reserves gebracht.

2 Mutaties Gaiapark B.V.

In 2015 is het belang in Gaiapark B.V. verkocht voor € 750.000.

Resultaat

1 Vergelijking geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2015 en 2014

	Begroting 2015*)	2015	2014
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Netto-omzet			
Dierenpark	5.869	6.293	7.052
Horeca en St@art	2.593	2.797	3.007
Souvenirshop	645	813	770
WereldNatuurhuis (incl. huur Apenheul)	472	462	539
	9.579	10.365	11.368
Kosten dierverzorging	178	218	190
Kostprijs van de omzet Horeca en St@art	771	788	810
Kostprijs van de omzet Souvenirshop	271	330	324
	1.220	1.336	1.324
Bruto-omzetresultaat	8.359	9.029	10.044
Personeelskosten	4.411	4.402	4.380
Huisvestingskosten (inclusief huur WereldNatuurhuis)	1.226	1.341	1.251
Algemene kosten en beheerskosten	1.168	1.080	953
	6.805	6.823	6.584
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.354	1.267	1.250
	8.159	8.090	7.834
Bedrijfsresultaat	200	940	2.210
Rentebaten en -lasten	(157)	(150)	(499)
Resultaat deelneming	0	0	(1.017)
	43	790	694
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	0	(64)	(203)
Vennootschapsbelasting			
	43	726	491

*) Apenheul enkelvoudig

2 Vergelijking uitkomsten 2015 en 2014 per exploitatie

Het nettoresultaat ad € 725.637 (2014: € 491.204) kan als volgt nader worden geanalyseerd:

	Uitkomst 2015	Uitkomst 2014
		x € 1.000
a. Dierenpark	680	542
b. Horeca en St@art	184	327
c. Souvenirshop	233	202
d. Stichting WereldNatuurhuis	(371)	(580)
	726	491

a. Dierenpark	Uitkomst 2015		Uitkomst 2014	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	6.293	100,0	7.052	100,0
Kosten dierverzorging	218	3,4	190	2,7
Bruto-omzetresultaat	6.075	96,6	6.862	97,3
Personeelskosten	3.353	53,3	3.362	47,7
Huisvestingskosten	649	10,3	633	9,0
Algemene kosten en beheerskosten	709	11,3	614	8,7
Interne eliminatie	(190)	(3,0)	(190)	(2,7)
	4.521	71,9	4.419	62,7
Afschrijvingen materiële vaste activa	882	14,0	863	12,2
	5.403	85,9	5.282	74,9
Bedrijfsresultaat	672	10,7	1.580	22,4
Rentebaten en -lasten	8		(21)	
Resultaat deelneming	0		(1.017)	
Nettoresultaat	680		542	

b. Horeca en St@art

	Uitkomst 2015		Uitkomst 2014	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	2.797	100,0	3.007	100,0
Inkoopwaarde van de omzet	788	28,2	810	27,0
Bruto-omzetresultaat	2.009	71,8	2.197	73,0
Personeelskosten	940	33,6	912	30,3
(Doorbelaste) huisvestingskosten	532	19,0	476	15,8
(Doorbelaste) algemene kosten en beheerskosten	332	11,9	298	9,9
Interne eliminatie	(196)	(7,0)	(185)	(6,1)
	1.608	57,5	1.501	49,9
Afschrijvingen materiële vaste activa	218	7,8	223	7,4
	1.826	65,3	1.724	57,3
Bedrijfsresultaat	183	6,5	473	15,7
(Doorbelaste) rentebaten en -lasten	1		(2)	
	184		471	
Belasting	0		(144)	
	184		327	

c. Souvenirshop

	Uitkomst 2015		Uitkomst 2014	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	813	100,0	770	100,0
Inkoopwaarde van de omzet	330	40,6	324	42,1
Bruto-omzetresultaat	483	59,4	446	57,9
Personeelskosten	109	13,4	107	13,9
(Doorbelaste) huisvestingskosten	24	3,0	21	2,7
(Doorbelaste) algemene kosten en beheerskosten	18	2,2	24	3,1
Afschrijvingen materiële vaste activa	151	18,6	152	19,7
	35	4,3	33	4,3
	186	22,9	185	24,0
Bedrijfsresultaat	297	36,5	261	33,9
(Doorbelaste) rentelasten	0		0	
Vennootschapsbelasting boekjaar	297 (64)		261 (59)	
Nettoresultaat	233		202	

d. Stichting WereldNatuurhuis

	Uitkomst 2015		Uitkomst 2014	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	462	100,0	539	100,0
Interne eliminatie	(386)	(83,5)	(375)	(69,6)
Bruto-omzetresultaat	76	16,5	164	30,4
Huisvestings- en beheerskosten	156	33,8	137	25,4
Afschrijvingen materiële vaste activa	132	28,6	131	24,3
	288	62,4	268	49,7
Bedrijfsresultaat	(212)	(45,9)	(104)	(19,3)
Rentelasten	(159)		(476)	
Nettoresultaat	(371)		(580)	

Financiële positie

Aan de hand van de in de jaarrekening opgenomen balans kan de vermogensstructuur als volgt worden weergegeven (bedragen x € 1.000):

	2015		2014	
	€	%	€	%
Vastgelegde middelen				
Materiële vaste activa	10.905	78,8	11.274	84,7
Financiële vaste activa	0	0,0	750	5,7
	<u>10.905</u>	<u>78,8</u>	<u>12.024</u>	<u>90,4</u>
Vlottende activa				
Vorraden	82	0,6	53	0,4
Vorderingen	346	2,5	866	6,5
Liquide middelen	4.155	30,0	1.815	13,6
	<u>4.583</u>	<u>33,1</u>	<u>2.734</u>	<u>20,5</u>
Kortlopende schulden	(1.646)	(11,9)	(1.450)	(10,9)
Werkkapitaal	<u>2.937</u>	<u>21,2</u>	<u>1.284</u>	<u>9,6</u>
Totaal werkzaam vermogen	<u>13.842</u>	<u>100,0</u>	<u>13.308</u>	<u>100,0</u>
Dit wordt gefinancierd met:				
Eigen vermogen	7.575	54,7	6.909	51,9
Voorzieningen	22	0,2	24	0,2
Langlopende schulden	6.245	45,1	6.375	47,9
	<u>13.842</u>	<u>100,0</u>	<u>13.308</u>	<u>100,0</u>

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat het werkkapitaal met € 1.653.000 is toegenomen. Volledigheidshalve merken wij op dat onder kortlopende schulden € 100.420 (2014: € 171.837) is opgenomen inzake een schuld in rekening-courant aan Stichting Apenheul Primate Conservation Trust te Apeldoorn. Door de bankier is een krediet in rekening-courant ter beschikking gesteld van € 250.000 en een seizoenskrediet van € 750.000. Per 31 december 2015 is onder deze faciliteit € nihil opgenomen.

De mutatie van het werkkapitaal kan als volgt worden geanalyseerd (bedragen x € 1.000):

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Herkomst der middelen		
Nettoresultaat	726	491
Afschrijvingen en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	1.267	1.250
Cashflow	1.993	1.741
Mutatie voorzieningen	(2)	(29)
	<u>1.991</u>	<u>1.712</u>
Besteding der middelen		
Investeringen materiële vaste activa	898	691
Mutatie deelneming	(750)	(1.017)
Mutatie langlopende schulden	130	535
Bijdrage APCT uit resultaat	60	55
	<u>338</u>	<u>264</u>
Mutatie werkkapitaal	<u>1.653</u>	<u>1.448</u>

Fiscale positie

De exploitatie van de souvenirshop is belast met vennootschapsbelasting. De resultaten uit dierenpark en horeca zijn onbelast.

1 Belastbaar bedrag

Het belastbaar bedrag over 2015 kan als volgt worden berekend:

	€
Resultaat vóór vennootschapsbelasting souvenirshop	<u>297.677</u>
Fiscale lagere afschrijvingen gebouwen souvenirshop:	<u>11.900</u>
Belastbaar bedrag	<u>309.577</u>

De hierover te betalen vennootschapsbelasting bedraagt € 67.394.

2 Voorziening latente belastingverplichting

De voorziening latente belastingverplichtingen is gevormd voor verschillen in de waardering van de souvenirshop als gevolg van het toepassen van de herinvesteringsreserve. De waardering is geschied tegen de voor 2015 geldende belastingtarieven.

De latente belastingverplichting bedraagt per 31 december 2015 € 856.
Het verloop van de voorziening is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2015	3.236
Af: vrijval 2015	(2.380)
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	856
	<hr/>

3 Vennootschapsbelasting – winst-en-verliesrekening

	€
Vennootschapsbelasting boekjaar – te betalen	67.394
Vrijval voorziening latente belastingverplichting	(2.380)
Correctie vennootschapsbelasting voorgaande jaren	(1.359)
	<hr/>
Per saldo	63.655
	<hr/>

4 Vennootschapsbelasting – balans

	Belastingjaar				
Totaal	2015	2014	2013	2012	
€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2015					
te betalen	83.323	0	36.867	(825)	47.281
Betaald in boekjaar	(77.160)	(30.704)	0	825	(47.281)
Correcties	(1.359)	0	(1.359)	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Te betalen over boekjaar	67.394	67.394	0	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december – te betalen	72.198	36.690	35.508	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Bestuursverslag 2015

1 Algemeen

Statutaire Doelstelling

Stichting Apenheul heeft ten doel natuurbeschermingseducatie en soortenbehoud (d.w.z. behoud van bedreigde diersoorten en hun leefgebieden) door middel van het beheer en de exploitatie van een dierenpark met als specialiteit primaten.

Activiteiten

De stichting exploiteert het apenpark Apenheul te Apeldoorn, dat zich voornamelijk richt op dagbezoekers en seizoenkaarthouders afkomstig uit Apeldoorn, de verblijfsrecreatie op de Veluwe en uit andere delen van Nederland. Daarnaast worden internationale toeristen aangetrokken.

Juridische Structuur

Stichting Apenheul is een stichting met ideële doelstellingen. Het bestuur wordt gevormd door een directie, bestaande uit de algemeen directeur (tevens statutair bestuurder) en de zoölogisch directeur. De Raad van Toezicht ziet toe op het beleid en de uitvoering. De gemeente Apeldoorn heeft het recht om voor benoeming voorgedragen leden van de Raad van Toezicht goed te keuren dan wel af te wijzen.

Interne organisatie

De dagelijkse leiding ligt bij het Management Team (MT). Dit bestaat uit de directie en twee andere leden. De verantwoordelijkheid voor afdelingen is binnen het MT verdeeld.

De algemeen directeur (Coen de Ruiter) is eindverantwoordelijk voor de gehele bedrijfsvoering. Hij stuurt de afdelingen Financial Management & Control, Personeel & Organisatie, Vormgeving, Sales en Receptie aan. Hij is tevens directeur van Stichting WereldNatuurHuis.

De zoölogisch directeur (Frank Rietkerk) stuurt de volgende afdelingen aan: Dierverzorging, Technische Dienst, Parkdienst en Kennis & Onderzoek. Hij is tevens verantwoordelijk voor de organisatie van vrijwillige gidsen en is directeur van Apenheul Primate Conservation Trust (in communicatie Apenheul Natuurbehouds Fonds genoemd).

De Manager Operationele Zaken (Erwin Cheizoo) stuurt de volgende afdelingen aan: Horeca, Banqueting, Shop, Kassa's en Bezoekersservice.

De Manager Marketing en Beleving (Susan Fledderus) is verantwoordelijk voor de Gastbeleving, Marketing, Communicatie en PR.

De directie rapporteert aan de Raad van Toezicht, de overige twee MT-leden rapporteren aan de algemeen directeur.

Het MT overlegt (minimaal) maandelijks als MT+. In deze vergadering vindt in feite de besluitvorming m.b.t. de aansturing van de organisatie plaats. Het MT heeft de operationele verantwoordelijkheid voor het bedrijf. In de MT+ vergadering wordt dit team uitgebreid met het Hoofd Financial Management & Control (Marc van der Welle) en het Hoofd Personeel & Organisatie (Rosan Knijn-vd Drift). Zij adviseren het MT.

Stichting Apenheul heeft een Ondernemingsraad, bestaande uit vijf gekozen leden. Gemiddeld over het verslagjaar had Stichting Apenheul 109 fte aan arbeidsplaatsen.

Deelneming

Stichting Apenheul heeft in 2015 zijn deelneming van 19,94% in GaiaZoo, een educatief/thematisch dierenpark in Kerkrade, verkocht aan twee bestaande aandeelhouders, de gemeente Kerkrade en investeringsmaatschappij Moraco. Deze partijen hebben hun belang daarmee uitgebreid. Apenheul is vanaf de oprichting tien jaar geleden betrokken geweest bij GaiaZoo. De verkoop van de aandelen past volledig in de strategie van Apenheul om zich te

richten op het vergroten van de beleving in het eigen park én bij de ontwikkelingsfase waarin GaiaZoo zich bevindt. Het park is winstgevend en is actief in diverse regionale, nationale en internationale samenwerkingsverbanden. De link via het aandeelhouderschap bood daarbij geen toegevoegde waarde meer. Vanzelfsprekend zullen GaiaZoo en Apenheul de positieve samenwerking via verbanden als EAZA en NVD blijven voortzetten. Het boekverlies op de verkoop is reeds in de cijfers van 2014 meegenomen; de feitelijke ontvangst van de opbrengst in 2015.

Gevoerde Beleid

Het beleid van Stichting Apenheul was er in het verslagjaar onverminderd op gericht voldoende bezoekers te trekken om een gezonde financiële positie te behouden, en deze bezoekers – in het kader van de Stichtingsdoelstellingen – een aangenaam en hoogwaardig “dagje dierentuin” te bieden, met goede natuur- en duurzaamheidseducatieve aspecten om liefde voor de natuur bij de parkgasten te vergroten.

2 Financiële Informatie

Ontwikkelingen gedurende het boekjaar

Back to our roots. 2015 was het jaar van de loslopende apen, het unieke van Apenheul. En het was een zeer goed jaar! Ruim 548.000 gasten ontvingen wij dit jaar in de zeven maanden dat we open waren. Daarmee is het ons gelukt na het uitzonderlijk drukke jaar 2014 op niveau te blijven. Er was ons veel aan gelegen een betere spreiding te realiseren. Dat is grotendeels gelukt. Hoewel het aantal bezoekers vanaf juni zelfs nog wat hoger was dan vorig jaar, waren de dagen met extreme drukte veel geringer. Gelukkig, want dat is prettiger voor iedereen in het park en eromheen. Ook de verkeers- en parkeerdrukke was geringer. Het kwam de waardering van ons park verder ten goede, want die steeg nog iets. Én we werden in de grootste publieksprijs voor onze sector, die van Land van ANWB, gekozen tot het Leukste uitje van Nederland!

2015 begon helemaal niet zo goed. Het was lang koud. Zo koud zelfs dat een deel van de apen bij opening van het park nog helemaal niet naar buiten kon. Overdag was het meestal wel warm genoeg, maar zeker in het begin moeten de verhoudingen in de groepen altijd even opnieuw bevestigd worden. Dan gaat het er wel eens wat pittiger aan toe dan normaal. We wilden natuurlijk voorkomen dat dieren 's nachts niet naar binnen zouden komen, want daar is het dan nog veel te koud voor. Niet alleen voor de apen was de kou vervelend, ook de mensen vonden het duidelijk minder. Het begon dus pas wat later in het seizoen druk te worden.

Het jaar van de loslopende apen was thematisch ingevuld met spotten: we wilden onze gasten helpen alle apen te zien. In ons groene en ruime park kunnen ze overal zitten, dus wat tips en hulpmiddelen komen dan goed van pas. In de meivakantie ontvingen alle kinderen daarom een spotpakket cadeau. Verrekijker, kompas, apenwaaier, camouflagerugtas.... allemaal fijne tools om de apen te ontdekken. Én een opvallende oranje pet, zodat de kinderen zelf ook goed te spotten waren! Na de meivakantie bleven de pakketten te koop en ze bleven een succes. Het was heel leuk zoveel kinderen hun best te zien doen in het park.

De echte drukte begon in juli. Onze goed zichtbare en zeer gewaardeerde campagne op tv sprak duidelijk veel mensen aan. Nu kwam het er voor ons op aan. We hebben veel maatregelen genomen om de drukte beter te spreiden. Zou het ook werken en kunnen we de bezoekersstroom sturen? Hoewel we drukke momenten natuurlijk niet helemaal hebben kunnen voorkomen, zijn we toch zeer tevreden met het resultaat. We hebben ingezet op spreiding door de maanden heen (niet iedereen in de drukste maanden), binnen de week (van de drukste naar rustigere dagen) en op de dag (later of vroeger komen). Dat hebben we op verschillende manieren ondersteund. Met verschillende prijzen en natuurlijk met heldere communicatie. We hebben onze prijzen voor de drukste momenten verhoogd terwijl we die voor rustigere momenten juist hebben verlaagd. Ook hebben we een druktemeter in gebruik genomen, zodat mensen thuis al kunnen zien welke drukte we verwachten en evt kunnen besluiten op een ander moment te komen. In de zomer hebben we ook een eigen pizzeria geopend. Zo wilden we mensen verleiden hun bezoek wat te verlaten of te verlengen. In combinatie met een tijdelijk door de parkeerbeheerder Accres in gebruik genomen extra parkeerruimte heeft dit geleid tot veel minder drukte in en om het park. Volgend jaar zullen we hiermee verder gaan.

Apenheul wordt ook steeds bekender als locatie voor zakelijke evenementen. De St@art en Kambizuri waren ook dit jaar weer populair, hoewel we wel wat druk voelden van nieuwe belastingmaatregelen zoals de Werkkostenregeling die leuke uitjes voor personeel belastbaar maakt. Gelukkig zijn de meeste evenementen die bij ons worden georganiseerd niet alleen maar leuk, maar ook nuttig. Apenheul heeft zich inmiddels bewezen als locatie voor trainingen, workshops, congressen en vergaderingen. Zo blijven we hier veel vertrouwen in de toekomst hebben.

De waardering van onze gasten was afgelopen jaar nog een stukje beter dan vorig jaar. Daar zijn we natuurlijk heel blij mee. Als slagroom op de taart zijn we in de grootste en jaarlijkse publieksprijs voor dagjes uit -de Land van ANWB-verkiezing van de ANWB- gekozen tot Leukste uitje van Nederland! Na vier achtereenvolgende top-3 plaatsen zijn we uitermate trots op deze bekroning door het publiek.

Het bezoekersaantal was wat lager dan vorig jaar, maar lag ruimschoots boven de begroting. Dat heeft dan ook opnieuw geleid tot een zeer positief resultaat. Het nettoresultaat in 2015 bedroeg € 726 k. positief tegen € 491 k. positief in 2014. Het resultaat van 2014 was wel negatief beïnvloed door de eenmalige afschrijving op het aandeel in Gaia Zoo van € 1.017 k. Het begrote resultaat van € 43 k. is ruimschoots overtroffen. Aangezien de gehele markt voor dierentuinbezoeken is gedaald in 2015 (-3%, bron Nederlandse Vereniging van Dierentuinen), is het marktaandeel van Apenheul nagenoeg gelijk gebleven.

De omzet per bezoeker in het park (horeca en souvenirs) was conform begroting. De gemiddelde entreprijs was echter wat lager, omdat een externe promotie met een lagere opbrengst dan gemiddeld veel succesvoller was dan ingeschat.

De zakelijke markt is helaas teruggevallen in 2015 en kwam daarmee terug op het niveau van 2013. De waardering van gasten in dit segment is gelukkig nog steeds uitstekend te noemen. De strategie om de groei weer op te pakken groei is mn gericht op het top-of-mind krijgen van Apenheul / De St@art als mogelijke eventbestemming. De reserveringen voor 2016 laten een flinke stijging zien.

Gedurende het verslagjaar werd door stichting Apenheul voor in totaal € 898 k. geïnvesteerd. De loslopende apen stonden centraal, dus er is veel geïnvesteerd in de gebieden waar de apen los lopen. Verder werd er geïnvesteerd in verbetering van de omstandigheden voor de dieren, zoals het plaatsen van nieuwe klimstructuren voor de orang-oetans en het in gebruik nemen van dynamische led-verlichting en betere luchtcirculatiesystemen voor diverse soorten.

Een andere opvallende investering was die in het zgn "Na-aaphuis". De dayak farm in ons park is met behoud van de oorspronkelijke karakteristiek omgebouwd naar een speel- en belevingshuis voor kinderen van diverse leeftijden. Kinderen spelen en leren tegelijk door het gedrag van apen te imiteren in een uitnodigende omgeving.

Ook achter de schermen is flink geïnvesteerd. Onze afdeling dierverzorging is in 2015 op een nieuwe manier van werken overgestapt met de komst van een centrale voedselkeuken. Onder leiding van een diëtist wordt hier al het voedsel voor de dieren besteld en voorbereid. De doelstelling van deze nieuwe werkwijze is een verdere professionalisering. Door de verantwoordelijkheid voor diëten centraal te organiseren, stellen we zeker dat de verschillende dierafdelingen binnen ons eigen park de opgedane kennis optimaal benutten. Daarnaast komt via de expertise van de diëtist ook kennis van buiten binnen op een direct toepasbare wijze. Voor de dierverzorgers in het park moet meer ruimte ontstaan voor andere taken zoals, observeren van gedrag en het ontwikkelen van verrijking voor de dieren. Apenheul is –met vanzelfsprekend wat onwennigheid in het begin- tevreden over het functioneren van de centrale voedselkeuken.

In 2015 hebben we drie nieuwe apensoorten aan onze collectie toegevoegd. Terug van weggeweest zijn de gouden leeuwapen. In 2014 werd onze familie gestolen uit het park. Helaas is er nooit een spoor gevonden. In goed overleg met de Braziliaanse overheid en de coördinator van het EEP (Europees fokprogramma) hebben we in 2015 een nieuw koppel kunnen samenstellen. Verder ontvingen wij drie zwartoor-oeistiti's. Zowel deze als de gouden leeuwapen leven in Apenheul met andere dwergaapsoorten samen, wat bijzonder goed gaat en leuk is om te zien voor

onze gasten. In ons nachtapenverblijf namen drie drievingerige luiaards hun intrek. Vanzelfsprekend deden zij dit op de voor deze dieren karakteristieke trage wijze.

Er was helaas ook nogal wat minder goed nieuws dit jaar. De dood van neusaap Bagik in mei en het vertrek van onze laatste neusaap Jeff naar Singapore markeerden het einde van een heel bijzondere apensoort in Apenheul. Daarnaast heeft ook de dood van orang-oetan Merah heel veel indruk gemaakt. Zij sprong door stress in de groep, zelf in het water en verdrong. Er waren dit seizoen geboortes bij de doodshoofdapen, rode brulapen, witgezichtsaki's, berberapen en slingerapen. Tijdens de wintersluiting kwamen daar nog wat zeldzame babies bij: twee Javaanse langoeren, twee orang-oetans (waarvan helaas één overleden is), een wolaap, een hanuman langoer, een douroucouli, een rode titi en een geelborstcapucijnaap.

Er vertrokken ook dieren. Zo namen we afscheid van ringstaartmaki-man Herbert. Herbert had de afgelopen jaren een groot aantal nakomelingen verwekt. Zijn dochters zijn ondertussen geslachtsrijp en dus moest Herbert vertrekken om inteelt te voorkomen. In juni is hij met vier zonen verhuisd naar de dierentuin van Ostrava (Tsjechië).

Na het zeer drukke jaar 2014 met een recordaantal bezoekers van 581.000 en een groot aantal (te) drukke dagen, hebben we dit jaar sterk ingezet op druktespreiding. Met allerlei (financiële) incentives hebben we gasten geprobeerd weg te laten bewegen van de drukste momenten: van de weekends naar doordeweeks, van de zondag naar de zaterdag, van het hoogseizoen naar het buitenseizoen en op dagen zelf buiten de druktepiek einde ochtend. We zetten maximum capaciteiten per dag in voor sommige acties, werkten met kortingen voor doordeweeks, vroeg- en laatkomers, we hebben onze openingstijden in de zomermaanden flink verruimd en openden een pizzeria om mensen later te laten komen. Ook werd de gasten een betere parkeeroplossing geboden bij drukte. Dit heeft gewerkt. Het totaal aantal gasten was 550.000, maar vanaf 1 juli hadden we er zelfs nog wat meer dan vorig jaar. Toch zijn de echt drukke dagen zeer beperkt gebleven. In combinatie met alle nieuws wat eerder in dit verslag gemeld is, heeft dit de beleving duidelijk positief beïnvloed. De waardering was constant op een 8,2, de Netto Promoter Score steeg licht naar 45%, maar de belangrijkste beloning kwam natuurlijk in de vorm van een echte hoofdprijs. Het Nederlandse publiek koos ons tot het Leukste uitje van Nederland in de Land van ANWB-verkiezing. Daar zijn we ontzettend trots op! Na vier achtereenvolgende top-3 noteringen hebben we nu de concurrentie van dieren- en attractieparken uit heel Nederland achter ons gelaten. We waren helemaal blij toen we hoorden dat onze winst vooral gedreven werd door een hoge score op gastvriendelijkheid van al onze medewerkers en de daardoor ontstane sfeer. Vanzelfsprekend geeft dit ons veel energie om deze hoge waardering te continueren.

De communicatie stond in 2015 in het teken van de loslopende apen. In de maanden juli en augustus waren we prominent zichtbaar met onze landelijke tv-commercial. De commercial werd veel gezien én zeer gewaardeerd! Daarnaast hebben we een social media aanpak waarmee we een steeds groeter groep mensen regelmatig en intensief bereiken.

Omzet en resultaat

De totale omzet van Apenheul was zo'n 8% hoger dan begroot (10,4 vs 9,6 mio euro), maar bleef zo'n 9% achter bij 2014 (11,4 mio euro). Dit kwam door het lagere bezoekersaantal en de lagere gemiddelde entreprijs.

De kosten waren goed onder controle en daarmee kwam het resultaat zeer positief uit. Met een positief resultaat van € 726k. vs € 43 k. begroot is de extra omzet vrijwel geheel naar het resultaat gegaan. Door een afwaardering op de deelneming in Gaiazoo in 2014 is het resultaat ook in 2015 beter dan in 2014 € 491k.

Stichting WereldNatuurhuis

In 2009 is de Stichting WereldNatuurhuis opgericht. Deze stichting stelt zich ten doel duurzaamheid te bevorderen door het beheer en de exploitatie van een gebouw op de rand van Apenheul en Park Berg & Bos. Per eind 2009 is de algemeen directeur van Stichting Apenheul eveneens onbezoldigd directeur van Stichting WereldNatuurhuis.

In 2010 is het gebouw gereedgekomen, opgeleverd en in gebruik genomen door de huurders Apenheul (kantooruimte en ontvangstruimtes) en het Natuurhuis (onderdeel van Accres bv, leslokalen en kantoren).

De St@art werd in 2015 verhuurd aan twee huurders: Apenheul (kantooruimte en een auditorium en foyer voor groepsontvangsten) en Corporate Facility Partners (CFP).

In 2014 is de hypothecaire lening die afgesloten is bij Rabobank geherfinancierd tegen een veel lagere rente bij Triodos Bank. In het boekjaar 2015 was het resultaat van de stichting voor het eerst positief: € 14k.

Kasstromen en financieringsbehoeften

De EBITDA van de exploitatie van stichting Apenheul bedroeg € 2.206 k. De investeringen voor het dierenpark konden hieruit ruimschoots gefinancierd worden.

De totale netto kasstroom voor de beide stichtingen bedroeg € 2.340 k. positief.

Risicoanalyse

Het risicobeheer is binnen Stichting Apenheul geïntegreerd in de operationele managementtaken. Aangezien Apenheul een buitenattractie is, is het grootste risico de invloed van het weer op de bezoekersaantallen. Hoewel gedurende een heel seizoen vanzelfsprekend een afwisseling plaats vindt van goed en slecht weer voor dierenparkbezoek, zit het risico er mn in dat in een belangrijke periode het weer niet uitnodigt voor een bezoek. Dit risico wordt zo goed mogelijk ondervangen met promotionele afspraken die een verschillende aflooptdatum kennen. Daarnaast worden in de belangrijkste periodes activiteiten georganiseerd die voor extra aantrekkingskracht zorgen. Ook de groei van de zakelijke markt kan gezien worden als een dekking van het weersrisico. Deze activiteiten zullen immers gewoon doorgaan bij slecht weer.

Het voornaamste risico in de operationele activiteiten zit in de volledigheid van de opbrengsten van e-tickets die door derde partijen worden verkocht. Zulke partijen zouden tickets die wel verkocht, maar niet gebruikt zijn, niet aan ons kunnen verantwoorden. Dit risico wordt ingedekt door te werken met professionele partijen met een goede interne organisatie en eigen accountantscontrole. Bovendien spreken wij altijd af dat onze accountant zelf een controle kan uitvoeren. Overigens is het risico niet bijster groot. Het gaat niet om veel tickets en het zou een gedegen opzet vergen voor de derde partij om hier misbruik van te maken.

In onze financiële en liquiditeitspositie zit momenteel nauwelijks een risico. Voor onze dagelijkse bedrijfsvoering zijn we niet afhankelijk van externe financiering.

Er lijkt wel een risico te zitten in de wet& regelgeving. Een verandering per 1 januari 2016 in de fiscale wetgeving rond verlengde overheidslichamen zou kunnen leiden tot integrale VPB-plicht. De implicaties van de Wet Werk & Zekerheid geeft een risico mbt het aantrekken en contracteren van seizoenwerkers. Hiervoor wordt een uitzondering gezocht in de cao leisure.

Voor onder andere brand- en bedrijfsschade zijn passende verzekeringen afgesloten. Er zijn verder geen risico's die van zodanige omvang zijn dat ze als bijzonder moeten worden gekwalificeerd.

Renteschommelingen hebben vrijwel geen invloed op het resultaat van de stichting. Stichting Wereldnatuurhuis heeft de rente op haar hypothecaire lening gefixeerd tot en met 30 november 2024.

3 Aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Algemeen

Het gespecialiseerde apenpark "Apenheul" biedt honderdduizenden bezoekers een aangename mogelijkheid tot vrijetijdsbesteding. Daarbij spannen we ons in om (voor zover mogelijk in een dag) een transformatie te bewerkstelligen naar meer bewondering en liefde voor de natuur en dieren, een bijdrage aan natuurbehoud en besef van de noodzaak tot duurzame omgang met natuur en milieu.

Apenheul heeft sinds 2012 de Goldstatus van het internationale duurzaamheidskeurmerk Greenkey. Daartoe is onder andere een Greenteam ingesteld, dat bestaat uit medewerkers van diverse afdelingen en twee MT-leden. Dit team stippelt een duurzaamheidsagenda uit voor de komende jaren. De aanbevelingen worden regelmatig in MT+ vergaderingen geagendeerd en

bekrachtigd. De ambitie op duurzaamheidsgebied is hiermee verder verhoogd. De plannen hebben betrekking op alle aspecten van de bedrijfsvoering, inclusief het assortiment dat in de horeca wordt gevoerd.

Milieu-aspecten

In Apenheul vindt geen productie plaats, en er is in dat opzicht dus geen sprake van enige belasting voor het milieu. Daarbij dient wel te worden aangegeven dat het overgrote deel van de bezoekers per auto naar Apenheul komt, hetgeen leidt tot naar schatting 10 miljoen gereden autokilometers. Daarnaast vergen verwarming en ventilatie ten behoeve van dierverblijven, kantoren en het bereiden van horecaproducten aanzienlijke hoeveelheden gas en elektriciteit. Met betrekking tot elektrische energie gebruikt Apenheul "groene stroom". Op de dienstparkeerplaats van Apenheul is een carport met zonnepanelen geplaatst, die in ongeveer een zesde van het totale verbruik van ons park voorziet. Per 1 januari 2016 zijn we overgestapt naar een nieuwe leverancier, Pure energie. Onze stroom wordt –behalve door de zonnepanelen- volledig door wind in Nederland opgewekt. Ons gasverbruik is vergroend.

Afvalstromen m.b.t. dierlijke bijproducten (mest e.d.), horeca- en andere verpakkingen en overige bedrijfsactiviteiten worden tot een minimum beperkt en volgens de geldende normen afgevoerd.

Apenheul is continu bezig zijn aanbod aan gasten te vergroenen. Zo komt onze koffie uit een eigen natuurbehoudsproject in Peru, verkopen we steeds meer biologische en fairtrade producten en ook hulpmiddelen zijn steeds groener.

Sociale aspecten

Stichting Apenheul is aangesloten bij de cao Leisure. Veruit de meerderheid van de functies is ingedeeld in schalen die in deze cao zijn opgenomen. Voor de inschaling wordt gewerkt met een gespecialiseerd bureau: EVZ uit Breda. Een beperkt aantal functies is niet ingedeeld in deze schalen.

Naast de reguliere beloning, heeft Apenheul de afgelopen jaren een eindejaarsuitkering gedaan. Deze is collectief (voor iedereen wordt hetzelfde percentage gehanteerd), heeft een maximum van 5% van het bruto jaarsalaris en is afhankelijk van het bedrijfsresultaat. In dit goede jaar is de uitkering maximaal geweest. Ook seizoenkrachten ontvangen deze uitkering. De algemeen directeur heeft de maximale eindejaarsuitkering van 10% ontvangen, de zoölogisch directeur de maximale eindejaarsuitkering van 7,5%.

Binnen Apenheul beslist niemand over zijn eigen beloning. De RvT stelt het salaris vast van de directie. De directie gaat over de beloning van het MT+ en het MT+ of de MT-leden beslissen over de beloning van de overige medewerkers.

De RvT werkt onbezoldigd. De leden ontvangen ieder een kostenvergoeding van 1.000 euro per jaar.

Economische aspecten

In 2015 werden geen bijzondere bijdragen geleverd aan afnemers, toeleveranciers en overheid. Stichting Apenheul Primate Conservation Trust (APCT) heeft na een aantal jaren een stabiele financiële basis. Apenheul heeft in 2015 een bedrag van € 70.498 ingezameld ten bate van natuurbehoudprojecten en overgedragen aan APCT. Bovendien betaalde Apenheul € 4.162 aan rente aan APCT voor het vruchtgebruik van de door APCT opgebouwde financiële reserve. Ten slotte heeft Apenheul uit de winst een bedrag van € 60.000 bestemd voor APCT.

4 Toekomst

Onze strategie "Mijn eigen Apenheul" is erop gericht al onze gasten te helpen een unieke eigen ervaring te laten hebben. We willen ze een beetje apen- en mensengek maken, net als wij zelf zijn. Daarnaast willen we ze natuurlijk een unieke herinnering meegeven. Hiertoe zal onder andere de layout van het park wezenlijk moeten worden aangepast om meer flexibiliteit mogelijk te maken. Verder zal op allerlei manieren de betrokkenheid van alle stakeholders (de parkgasten voorop) bij Apenheul vergroot worden. Er is een activiteiten-programma opgesteld voor zes lopende jaren

(2013-2018). De investeringen in het nieuwe parkplan worden voor een langere periode in kaart gebracht en deze zullen aanzienlijk groter zijn dan in de afgelopen jaren. De zakelijke markt moet doorgroeien naar zo'n 15% van de totale omzet in 2018.

Apenheul bouwt met deze strategie verder op de positionering "Herken jezelf" die nog veel mogelijkheden biedt. Het intensiveren van de beleving voor gasten, het blijven van een toonaangevend en innovatief dierenpark én het vergroten van de inspanningen voor natuurbehoud via APCT (vanaf nu gecommuniceerd als Apenheul Natuurbehoud Fonds) zullen een bijdrage leveren aan liefde voor de natuur bij betrokkenen en een (financieel) gezonde organisatie.

Dit beleid zal naar verwachting niet tot grote veranderingen met betrekking tot de personele inzet leiden. Wel wordt er gewerkt aan een bindingsprogramma voor de flexkrachten. Hiermee hopen we te bereiken dat ervaren flexkrachten na de winter weer op Apenheul komen werken. Hiermee zal vooral een kwaliteitsslag gemaakt kunnen worden.

Voor het jaar 2016 is onze begroting gebaseerd op 500.000 bezoekers. Het begrote resultaat is 449 k. Verwacht wordt dat in 2016 akkoord gegeven gaat worden op de eerste fase van het nieuwe parkplan dat in de komende 10-15 jaar gaat worden uitgevoerd. Voor 2016 zullen hier nog geen externe financieringsconsequenties aan verbonden zijn.

De investeringen die nu begroot zijn voor 2016 bedragen 1.434 k. Deze worden uit eigen middelen gefinancierd. De impact van de eerder genoemde VPB-plicht wordt voor 2016 geschat op 250 k..

Apeldoorn, 5 juli 2016

C.E. de Ruiters, Algemeen directeur
F.E. Rietkerk, Zoölogisch directeur

Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2015

(na voorgestelde resultaatbestemming)

		31 december 2015		31 december 2014	
	Ref.	€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa					
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	4	8.117.116		8.767.000	
Verbouwingen, installaties en renovatie terreinen		1.983.613		1.758.300	
Overige bedrijfsmiddelen		544.018		680.997	
Activa in ontwikkeling		260.338		68.040	
			10.905.085		11.274.337
Financiële vaste activa					
Deelneming Gaiapark B.V.	5		0		750.000
<i>Plottende activa</i>					
Voorraden					
			81.799		52.684
Vorderingen					
Debiteuren	6	76.312		530.224	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	13	0		183.297	
Diverse vorderingen en overlopende activa		269.576		153.172	
			345.888		866.693
Liquide middelen					
Rabobank		4.146.662		1.803.214	
Kas		8.684		11.994	
			4.155.346		1.815.208
			15.488.118		14.758.922

	Ref.	31 december 2015		31 december 2014	
		€	€	€	€
Groepsvermogen	7		7.575.076		6.909.439
Voorzieningen					
Voorziening latente belastingverplichting	8	856		3.236	
Voorziening jubilea personeel	9	20.878		20.878	
			21.734		24.114
Langlopende schulden	10		6.244.968		6.375.284
Kortlopende schulden	11				
Crediteuren		393.559		386.870	
Kortlopend deel langlopende schulden		131.198		127.610	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	12	149.765		146.590	
Rekening-courant APCT	13	100.420		171.837	
Pensioen- en loonschulden		427.492		292.420	
Diverse schulden en overlopende passiva		443.906		324.758	
			1.646.340		1.450.085
			<u>15.488.118</u>		<u>14.758.922</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015

		2015		2014	
	Ref.	€	€	€	€
Netto-omzet	15		9.979.276		10.992.660
Kosten					
Kosten van grond- en hulpstoffen		1.336.423		1.323.497	
Lonen en salarissen	16	3.737.909		3.665.388	
Sociale lasten en pensioenen	16	664.381		715.106	
Afschrijvingen materiële vaste activa	17	1.267.306		1.249.529	
Overige bedrijfskosten		2.034.327		1.828.946	
			9.040.346		8.782.466
			938.930		2.210.194
Financiële baten en lasten	18				
Rentebaten		15.987		6.629	
Rentelasten		(165.625)		(505.510)	
			(149.638)		(498.881)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting			789.292		1.711.313
Belastingen hierover			(63.655)		(202.934)
			725.637		1.580.379
Resultaat deelneming			0		(1.017.175)
Nettoresultaat			725.637		491.204

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015

	Ref.	2015		2014	
		x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen			789		1.711
<i>Aanpassingen voor:</i>					
Afschrijvingen op materiële vaste activa	17	1.267		1.250	
Mutatie voorzieningen		(2)		(29)	
			1.265		1.221
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>					
Voorraden		(29)		52	
Vorderingen		521		(566)	
Kortlopende schulden		196		(90)	
			688		(604)
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			2.742		2.328
Winstbelasting			(64)		(203)
Kasstroom uit operationele activiteiten			2.678		2.125
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investeringen in materiële vaste activa		(898)		(691)	
Mutaties in financiële vaste activa		750		1.017	
Resultaat deelneming		0		(1.017)	
			(148)		(691)
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Aangetrokken langlopende schulden		0		6.464	
Aflossing langlopende schulden		(130)		(6.999)	
Bijdrage APCT uit resultaat		(60)		(55)	
			(190)		(590)
Nettokasstroom			2.340		844
Mutatie geldmiddelen					
Geldmiddelen per 1 januari			1.815		971
Toename/(afname) geldmiddelen			2.340		844
Geldmiddelen per 31 december			4.155		1.815

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

1 Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

De stichting is gevestigd aan de J.C. Wilsaan 21 - 31 te Apeldoorn en heeft ten doel natuur-beschermingseducatie en soortenbehoud door middel van het beheer en de exploitatie van een dierenpark met als specialiteit primaten en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, een en ander in de ruimste zin des woords.

Stichting WereldNatuurhuis

Deze stichting, eveneens gevestigd aan de J.C. Wilsaanlaan 21 - 31 te Apeldoorn, is opgericht op 3 februari 2009 en heeft een nieuw gebouw gerealiseerd. De gegevens van deze stichting zijn vanaf de oprichtingsdatum opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

1.2 Verbonden partijen

De Stichting Apenheul Primate Conservation Trust te Apeldoorn.

1.3 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en het bankkrediet opgenomen onder de kortlopende schulden. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de gemiddelde koers. Koersverschillen inzake geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroom overzicht getoond. Ontvangen en betaalde rente en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

1.4 Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Apenheul zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

1.5 Consolidatie

In deze jaarrekening zijn de Stichting Apenheul en de Stichting WereldNatuurhuis geconsolideerd, aangezien het bestuur en de raad van toezicht van beide stichtingen identiek zijn. Voor beide entiteiten worden dezelfde accounting policies en waarderingsgrondslagen toegepast.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Toelichtingen op posten in de balans, winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht in de jaarrekening zijn genummerd.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3 Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en –terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte economische levensduur. Met op balansdatum verwachte bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte economische levensduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs. Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken worden rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

De dierencollectie is op nihil gewaardeerd.

Kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen en –terreinen en installaties worden bij uitvoering in het resultaat verantwoord.

2.4 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de stichting wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

2.5 Financiële vast activa

Deelneming

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Stichting Apenheul in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen. De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste waardering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde: afwaardering vindt plaats ten laste van de winst-en-verliesrekening.

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen en –verplichtingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover reeds bij wet vastgesteld.

Latente belastingvorderingen, met inbegrip van die voortvloeiend uit voorwaartse verliescompensatie, worden gewaardeerd indien het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd en verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut.

Latente belastingvorderingen worden verantwoord voor verschillen in de waardering van de voorziening jubilea personeel. Latente belastingverplichtingen worden verantwoord voor verschillen in de waardering van het onroerend goed als gevolg van het fiscaal toepassen van de herinvesteringsreserve.

Belastinglatenties worden gewaardeerd op nominale waarde.

Latente belastingvorderingen zijn opgenomen onder de financiële vaste activa, latente belastingverplichtingen zijn opgenomen onder de voorzieningen.

Vorderingen op deelnemingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde van het verstrekte bedrag, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

2.6 Voorraden

Vorraden voor gebruik en verkoop

Vorraden voor gebruik en verkoop bestaan uit de per balansdatum aanwezige voorraad shop en voorraad horeca.

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode ('first in, first out') of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Vorraad diervoeder

De voorraad diervoeder worden gewaardeerd op de laatstbetaalde inkooprijs dan wel lagere marktwaarde.

2.7 Vorderingen

Handelsvorderingen

Handelsvorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

2.8 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden, zijn vrij opneembaar en zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

2.9 Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Pensioenvoorziening

Stichting Apenheul heeft een pensioenregeling waarop de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing zijn en waarvoor op verplichte, contractuele en vrijwillige basis premies aan een verzekeringsmaatschappij worden betaald door Stichting Apenheul. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

2.10 Langlopende schulden

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag minus eventuele transactiekosten.

2.11 Leasing

Operationele leasing

Leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom niet bij de stichting ligt, worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

3.2 Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit de levering van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper. Opbrengsten uit de levering van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

3.3 Netto omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting.

3.4 Kosten

Onder kosten van grond- en hulpstoffen wordt verstaan de direct aan de geleverde goederen en diensten toe te rekenen inkoopwaarden.

De overige kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.5 Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn.

Pensioenlasten

De stichting heeft een toegezegd-pensioenregeling. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op de pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. De stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrageregeling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn.

3.6 *Afschrijvingen materiële vaste activa*

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte economische levensduur van het actief.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en –verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

3.7 *Belastingen*

De exploitatie van de souvenirshop is belast met vennootschapsbelasting. De nettowinst uit het dierenpark en het restaurant zijn onbelast. In 2015 heeft de belastingdienst zich op het standpunt gesteld dat de resultaten verkregen uit de exploitatie van de St@art niet zijn belast met vennootschapsbelasting. De vorderingen vennootschapsbelasting die uit hoofde van de verliezen van de exploitatie van de St@art in voorgaande jaren zijn ontstaan, zijn in 2015 gecorrigeerd.

De vennootschapsbelasting over het resultaat uit de souvenirshop wordt berekend op basis van het geldende tarief, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen en niet-afrekbare kosten.

Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief.

4 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn in het hiernavolgende schema samengevat:

	Bedrijfs- gebouwen en – terreinen	Verbou- wingen, installaties en renovatie terrein	Overige bedrijfs- middelen	Activa in ontwikkeling	Totaal
	€	€	€	€	€
1 januari 2015					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	18.745.450	7.471.539	3.441.902	68.040	29.726.931
Correctie verkrijgings- of vervaardigingsprijs	66.487	(35.200)	(16.509)	0	14.778
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	<u>18.600.475</u>	<u>7.400.037</u>	<u>3.417.555</u>	<u>68.040</u>	<u>29.486.107</u>
Cumulatieve afschrijvingen	(9.766.988)	(5.676.937)	(2.753.067)	0	(18.196.992)
Correctie afschrijvingen	(79.687)	48.400	16.509		(14.778)
	<u>8.753.800</u>	<u>1.771.500</u>	<u>680.997</u>	<u>68.040</u>	<u>11.274.337</u>
Mutaties					
Investeringen	0	570.941	134.816	192.297	898.054
Desinvestering	0	0	16.205	0	16.205
Afschrijvingen	(636.684)	(329.074)	(307.148)	0	(1.272.906)
Afschrijvingen desinvestering	0	0	(10.605)	0	(10.605)
	<u>(636.684)</u>	<u>241.867</u>	<u>(166.732)</u>	<u>192.297</u>	<u>(369.252)</u>
31 december 2015					
Verkrijgingsprijs- of vervaardigings- prijzen	18.811.937	8.007.280	3.576.414	260.337	30.655.968
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	<u>18.600.475</u>	<u>7.970.978</u>	<u>3.568.576</u>	<u>260.337</u>	<u>30.400.366</u>
Cumulatieve afschrijvingen	(10.483.359)	(5.957.611)	(3.054.311)	0	(19.495.281)
	<u>8.117.116</u>	<u>2.013.367</u>	<u>514.265</u>	<u>260.337</u>	<u>10.905.085</u>
Afschrijvingspercentages	3 1/3 – 5%	7,9 – 10%	10 – 33 1/3%	0%	

Onder de bedrijfsgebouwen is tevens het Natuurhuis opgenomen. Dit Natuurhuis is op 8 juni 2010 in gebruik genomen. Vanaf 1 juli 2010 vindt afschrijving plaats. Het pand is hypothecair bezwaard ten behoeve van de gemeente Apeldoorn. Met de huurders zijn meerjarige huurovereenkomsten afgesloten.

Mede naar aanleiding van het geprognostiseerde verlies voor de exploitatie van dit gebouw voor de komende jaren is in 2010 een taxatie uitgevoerd van het bedrijfsgebouw. Het gebouw is getaxeerd op een waarde in verhuurde staat van € 5.100.000. Het verschil tussen deze waarde en de boekwaarde van het pand is in 2010 als bijzondere waardevermindering ten laste van het resultaat gebracht.

De in 2011 nagekomen investeringen met betrekking tot het Natuurhuis zijn in 2011 als kosten verwerkt, aangezien deze investeringen geen waardeverhogend effect voor het object hebben gehad.

Financiële vaste activa

5 Deelneming Gaiapark B.V.

In 2009 is door de aandeelhouders van Gaiapark B.V. te Kerkrade gezamenlijk € 3.659.000 bijgestort op het aandelenkapitaal van de vennootschap. Het aandeel van Stichting Apenheul hierin bedroeg € 459.000. Per 31 december 2014 betreft het aandeel van Stichting Apenheul in de vennootschap 19,94%. Per 1 januari 2015 is het belang in Gaiapark B.V. verkocht. De opbrengst van de verkoop is € 750.000.

Het verloop van de deelneming is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2015	750.000
Af: overdracht	(750.000)
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	0
	<hr/>

6 Vorderingen

De vorderingen hebben alle een looptijd korter dan één jaar.

7 Groepsvermogen

Voorgesteld wordt om het van resultaat van het lopend jaar € 60.000 aan st. APCT toe te kennen. Het overige resultaat wordt aan het vermogen toegevoegd.

Het verloop van het groepsvermogen is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2015	6.909.439
Bij: verwerking resultaat lopend boekjaar	665.637
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	7.575.076
	<hr/>

Voorzieningen

8 Voorziening latente belastingverplichting

De voorziening latente belastingverplichtingen is gevormd voor verschillen in de waardering van de souvenirshop als gevolg van het toepassen van de herinvesteringsreserve. De waardering is geschied tegen de voor 2015 geldende belastingtarieven.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2015	3.236
Af: vrijval 2015	(2.380)
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	856
	<hr/>

De vrijval ad € 2.380 is in de winst-en-verliesrekening opgenomen onder de post "vennootschapsbelasting".

9 Voorziening jubilea personeel

Deze voorziening, met een overwegend langlopend karakter, is opgenomen in het kader van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Bij de bepaling van de voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- verwachte gemiddelde salarisstijging 2,5% per jaar;
- in de berekening is rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2,5%;
- de verwachte vertrekans is per individuele werknemer en functie beoordeeld en varieert van 0% tot 100%.

	€
Stand per 1 januari 2015	20.878
Af: Mutatie boekjaar	0
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	20.878
	<hr/>

10 Langlopende schulden

	Stand per 31-12-2015	Aflossings- verplichting 2016	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar	Stand per 31-12-2014
	€	€	€	€	€
Triodos lening	6.375.284	130.316	6.244.968	5.695.481	6.502.894
	<u>6.375.284</u>	<u>130.316</u>	<u>6.244.968</u>	<u>5.695.481</u>	<u>6.502.894</u>

Rekening courant en seizoenskrediet Rabobank

Door de Rabobank Apeldoorn U.A. is een krediet in rekening-courant ter beschikking gesteld van € 750.000 en een nader overeen te komen seizoenskrediet. Er is hypothecaire zekerheid verschaft van € 5.000.000. Tevens werd stil pandrecht verstrekt op de inventaris en transportmiddelen van de stichting en op het melioratierecht van de gemeente Apeldoorn. In 2014 is deze faciliteit aangepast in een rekening-courant faciliteit van € 250.000 en een jaarlijks overeen te komen seizoensfaciliteit (2015: nihil).

Lening Triodosbank

Betreft een in 2014 ontvangen lening ad € 6.600.000. De jaarlijkse rente bedraagt 2,1%. De looptijd van de lening bedraagt 35 jaar. Dit betreft een annuïtaire lening met een maandtermijn van € 22.204. De aflossingsverplichting van 2016 ad € 130.316 is onder kortlopende schulden opgenomen. Als zekerheid voor de ontvangen leningen is door de gemeente Apeldoorn een borgstelling van € 6.400.000 verstrekt aan de Triodosbank. Aan de gemeente Apeldoorn is hypothecaire zekerheid verschaft.

11 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben alle een looptijd korter dan één jaar.

12 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Loonbelasting en premies sociale verzekeringen	131.435	63.267
Vennootschapsbelasting	72.198	83.323
Omzetbelasting	(53.868)	(183.297)
	<u>149.765</u>	<u>(36.707)</u>

13 Rekening-courant APCT

De jaarlijkse rente bedraagt 4%. Er zijn geen zekerheden verstrekt en er is geen aflossings-schema overeengekomen.

14 Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen

Huurverplichtingen en recht van opstal

Het jaarlijks bedrag van met derden aangegane huurverplichtingen van onroerende zaken bedraagt € 0,45. De huurovereenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd.

Het jaarlijkse bedrag van met derden aangegane verplichtingen inzake recht van opstal van onroerende zaken bedraagt € 62.687. De overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd, met dien verstande dat bij beëindiging van de huurovereenkomst eveneens het recht van opstal eindigt.

Leaseverplichting

De stichting leest een tweetal personenauto's. De maandelijkse verplichting bedraagt € 1.647. De maximale looptijd van het leasecontract bedraagt 4,5 jaar.

Overeenkomst exploitatie park Berg en Bos

Stichting Apenheul en Accres Apeldoorn B.V. zijn met betrekking tot het beheer van het park Berg en Bos te Apeldoorn de levering van een aantal diensten over en weer overeengekomen.

Stichting Apenheul draagt mede zorg voor de inning van de parkeergelden door middel van validatie van parkeerkaarten aan de kassa.

Partijen kwamen de volgende onderlinge jaarlijkse vergoedingen overeen, welke jaarlijks worden geïndexeerd:

Door Stichting Apenheul te voldoen aan Accres Apeldoorn B.V. € 101.670 inzake:

- bijdrage in onderhoudskosten van het voorplein, binnenplein en aanlooproute naar Apenheul;
- bijdrage in verband met het ter beschikking stellen aan Apenheul van kassa- en kantoorruimte;
- bijdrage in jaarlijks onderhoud en groot onderhoud.

Dit laatstgenoemde bedrag wordt vermeerderd met € 1,31 per betalende bezoeker boven het aantal van 450.000 bezoekers per jaar met een maximum van € 75.000 per jaar.

Huurovereenkomst Stichting Wereldnatuurhuis (WNH).

De stichting heeft zich geëngaat een jaarlijkse huurprijs aan de stichting WNH te betalen (2015: € 386.061, 2014: € 374.628).

15 Netto-omzet

De netto-omzet is in 2015 ten opzichte van 2014 met 11,0% afgenomen.

16 Personeelskosten

	Uitkomst	
	2015	2014
	€	€
Brutolonen en -salarissen	2.411.967	2.429.535
Kosten uitzendkrachten	1.214.238	1.079.089
	3.626.205	3.508.624
Ontvangen ziekengeld	(60.069)	(19.375)
Doorbelaste kosten	(3.400)	(6.174)
	3.562.736	3.483.075
Sociale lasten	404.592	434.434
Pensioenlasten	259.789	280.672
Diverse personeelskosten	175.173	182.313
	4.402.290	4.380.494

17 Afschrijvingen materiële vaste activa

	Uitkomst	
	2015	2014
	€	€
Bedrijfsgebouwen en –terreinen	636.684	617.916
Verbouwingen, installaties en renovatie terrein	329.074	293.113
Overige bedrijfsmiddelen	307.148	338.500
	1.272.906	1.249.529
Boekresultaat bij desinvestering	(5.600)	0
	1.267.306	1.249.529

18 Financiële baten en lasten

	Uitkomst	
	2015	2014
	€	€
<i>Rentebaten</i>		
Diversen	15.987	6.629
<i>Rentelasten</i>		
Bankkosten	18.790	39.551
Bankrente	7.490	6.170
Rente lening o/g Rabobank	0	416.227
Rente financiering rabobank	69	607
Rente Stichting Apenheul Primate Conservation Trust	4.162	9.185
Rente financiering gemeente Apeldoorn	0	21.250
Rente financiering Triodosbank	135.114	12.520
	165.625	505.510
Per saldo rentelast	(149.638)	(498.881)

De betaalde rente over de leningen van de Rabobank gedurende de bouw van het Natuurhuis met daartegenover de ontvangen rente over het bouwdepot, is geactiveerd onder de materiële vaste activa.

19 Werknemers

Gedurende het jaar 2015 waren gemiddeld 109 fte's (2014: 108) werkzaam in de stichting, onderverdeeld naar de volgende exploitaties:

	2015	2014
<i>In dienst:</i>		
- dierenpark	60	61
- horeca	4	4
- souvenirshop	1	1
- st@art	1	2
	66	68
<i>Uitzendkrachten:</i>		
- dierenpark	14	11
- horeca	24	24
- souvenirshop	2	2
- st@art	3	3
	43	40
	109	108

20 Beloning bestuurders

Vermelding van de beloning van bestuurders is achterwege gebleven daar er statutair één bestuurder functioneert.

Apeldoorn,

De bestuurder,

C.E. de Ruiter

De Raad van Toezicht,

C.D. Hage

A.H.J. Willemsen

B. Lamberts

Balans per 31 december 2015

(na voorgestelde resultaatbestemming)

	Ref.	31 december 2015		31 december 2014	
		€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa	22				
Bedrijfsgebouwen en –terreinen		3.662.116		4.169.800	
Verbouwingen, installaties en renovatie terreinen		1.983.613		1.758.300	
Overige bedrijfsmiddelen		514.264		680.997	
Activa in ontwikkeling		260.337		68.040	
			6.420.330		6.677.137
Financiële vaste activa					
Deelneming Gaiapark B.V.	23	0		750.000	
Lening u/g St. WereldNatuurhuis	24	765.325		795.120	
			765.325		1.545.120
<i>Vlottende activa</i>					
Voorraden			81.799		52.684
Vorderingen					
Debiteuren		76.312		530.224	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		0		190.090	
Diverse vorderingen en overlopende activa		269.559		195.479	
			345.871		915.793
Liquide middelen					
Bank		4.124.032		1.766.147	
Kas		7.552		11.994	
			4.131.584		1.778.141
			11.744.909		10.968.875

	Ref.	31 december 2015		31 december 2014	
		€	€	€	€
Eigen vermogen	25		10.301.459		9.650.005
Voorzieningen	26				
Latente belastingverplichting		856		3.236	
Voorziening jubilea personeel		20.878		20.878	
			21.734		24.114
Langlopende schulden					
Lening o/g Rabobank			0		0
Kortlopende schulden					
Crediteuren		385.643		380.523	
Kortlopend deel langlopende schulden		882		11.364	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		141.174		147.953	
Rekening-courant APCT		100.420		171.837	
Pensioen- en loonschulden		427.492		292.420	
Diverse schulden en overlopende passiva		366.105		290.659	
			1.421.716		1.294.756
			11.744.909		10.968.875

Winst-en-verliesrekening over 2015

	2015		2014	
Ref.	€	€	€	€
Netto-omzet		9.903.168		10.843.904
Kosten				
Kosten van grond- en hulpstoffen	1.336.423		1.323.497	
Lonen en salarissen	3.737.909		3.665.388	
Sociale lasten en pensioenen	664.382		715.106	
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.134.755		1.118.829	
Overige bedrijfskosten	2.264.025		2.081.055	
		<u>9.137.494</u>		<u>8.903.875</u>
		765.674		1.940.029
Financiële baten en lasten				
Rentebaten	39.433		15.206	
Rentelasten	(29.998)		(38.281)	
		<u>9.435</u>		<u>(23.075)</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting		<u>775.109</u>		<u>1.916.954</u>
Belastingen hierover		63.655		202.934
		<u>711.454</u>		<u>1.714.020</u>
Resultaat deelneming		0		(1.017.175)
Nettoresultaat		<u>711.454</u>		<u>696.845</u>

Toelichting op de balans en winst-en-verliesrekening

21 Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met paragraaf 2.7 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de opgenomen toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

Vanaf 2010 hebben geen dotaties meer aan de onderhoudsvoorziening plaatsgevonden. Met ingang van 2011 worden de onderhoudskosten in de resultatenrekening verwerkt op het moment van de uitvoering van het onderhoud. De bestaande voorziening zal worden aangewend voor noodzakelijk onderhoud in de komende jaren.

22 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn in het hiernavolgende schema samengevat:

	Bedrijfs- gebouwen en – terreinen	Verbou- wingen, installaties en renovatie terrein	Overige bedrijfs- middelen	Activa in ontwikkeling	Totaal
	€	€	€	€	€
1 januari 2015					
Verkrijgings- of vervaardigings- prijzen	11.533.901	7.471.539	3.441.902	68.040	22.515.382
Correctie verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	999	(52.280)	(16.508)	0	(67.789)
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	11.323.438	7.382.957	3.417.556	68.040	22.191.991
Cumulatieve afschrijvingen	(7.152.639)	(5.676.937)	(2.753.067)	0	(15.582.643)
Correctie afschrijvingen	(999)	52.280	16.508	0	67.789
Boekwaarde	4.169.800	1.758.300	680.997	68.040	6.677.137
Mutaties					
Investeringen	0	550.836	134.816	192.297	877.949
Desinvestering	0	0	16.205	0	16.205
Afschrijvingen	(507.684)	(325.523)	(307.148)	0	(1.140.355)
Afschrijvingen desinvestering	0	0	(10.605)	0	(10.605)
Saldo	(507.684)	225.313	(166.732)	192.297	(256.806)

31 december 2015

Verkrijgingsprijs- of vervaardigings-

Prijzen	11.534.900	7.970.095	3.576.415	260.337	23.341.747
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Cumulatieve afschrijvingen	11.323.438	7.933.793	3.568.577	260.337	23.086.145
	(7.661.323)	(5.950.180)	(3.054.312)	0	(16.665.815)
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Boekwaarde	3.662.115	1.983.613	514.265	260.337	6.420.330
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Afschrijvingspercentages	3 1/3 – 5%	7,9 – 10%	10 – 33 1/3%	0%	
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	

Financiële vaste activa

23 Deelneming Gaiapark B.V.

Zie voor deelneming Gaiapark B.V. ref. 5 op pagina 23 van de geconsolideerde jaarrekening.

24 Lening u/g Wereld NatuurHuis

Betreft een in 2015 verstrekte lening van € 800.000. Het rentepercentage bedraagt 3,0% per jaar. De looptijd van de lening bedraagt 20 jaar. Dit betreft een annuïtaire lening met een maandtermijn van € 4.437. Er zijn geen nadere zekerheden overeengekomen.

25 Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2015	9.650.005
Bij: resultaatverwerking 2015	711.454
Bijdrage APCT	(60.000)
	<hr/>
Stand per 31 december 2015	10.301.459
	<hr/>

26 Voorzieningen

Zie voor de toelichting op de voorzieningen ref. 8 en 9 op pagina 24 van de geconsolideerde jaarrekening.

Het eigen vermogen in de enkelvoudige balans wijkt af van het eigen vermogen in de geconsolideerde balans. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat in het geconsolideerd eigen vermogen tevens het eigen vermogen van de Stichting WereldNatuurhuis is opgenomen. De afwijking in het resultaat volgens de geconsolideerde en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening houdt eveneens verband met het resultaat van de Stichting WereldNatuurhuis.

Apeldoorn, 5 juli 2016

De bestuurder,

De Raad van Toezicht,

C.E. de Ruiter

C.D. Hage

A.H.J. Willemsen

B. Lamberts

Overige gegevens

Voorstel winstbestemming

Over 2015 werd een nettowinst behaald van € 725.637.
Aan het bestuur wordt voorgesteld de nettowinst als volgt te bestemmen:

	€
Bijdrage APCT	60.000
Ten bate van het eigen vermogen van de beide stichtingen	665.637
	<hr/>
	725.637
	<hr/>

Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

Controleverklaring

Bijlagen

Winst-en-verliesrekening over 2015 en 2014

	Uitkomst 2015	Uitkomst 2014
	€	€
Netto-omzet		
Entreegelden	6.293.173	7.052.485
Horeca	2.477.536	2.646.560
De St@art	318.988	360.185
Souvenirshop	813.472	769.536
WereldNatuurhuis	76.107	163.894
	<hr/> 9.979.276	<hr/> 10.992.660
Kosten		
Kosten dierverzorging	217.705	189.643
Inkoopwaarde van de horeca en De St@art	788.545	809.680
Inkoopwaarde van de souvenirshop	330.173	324.174
Lonen en salarissen	3.562.736	3.483.075
Sociale lasten	404.592	434.434
Pensioenlasten	259.789	280.672
Diverse personeelskosten	175.173	182.313
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.267.306	1.249.529
Huisvestingskosten	954.437	876.084
Algemene kosten en beheerskosten	1.079.033	1.029.034
Overige baten en lasten	857	(76.172)
	<hr/> 9.040.346	<hr/> 8.782.466
Bedrijfsresultaat	<hr/> 938.930	<hr/> 2.210.194
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	15.987	6.629
Rentelasten	(165.625)	(505.510)
Resultaat deelneming	0	(1.017.175)
	<hr/> (149.638)	<hr/> (1.516.056)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	<hr/> 789.292	<hr/> 694.138
Vennootschapsbelasting	(63.655)	(202.934)
Resultaat na vennootschapsbelasting	<hr/> 725.637	<hr/> 491.204

Winst-en-verliesrekening per afdeling

2015

	Dierentpark	Horeca	Souvenirshop	De St@art	Stichting Wereld-Natuurhuis	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Netto-omzet						
Diverse opbrengsten	6.293.174	2.477.536	813.471	318.988	462.168	10.365.337
Interne eliminatie	0	0	0	0	(386.061)	(386.061)
	6.293.174	2.477.536	813.471	318.988	76.107	9.979.276
Kosten diervoorzorging	(217.705)	0	0	0	0	(217.705)
Inkoopwaarde van de omzet	0	(683.775)	(330.173)	(104.770)	0	(1.118.718)
	6.075.469	1.793.761	483.298	214.218	76.107	8.642.853
Kosten						
Personeelskosten	3.353.567	748.938	108.847	190.938	0	4.402.290
Afschrijvingen materiële vaste Activa	882.373	137.472	34.526	80.384	132.551	1.267.306
Huisvestingskosten	648.837	314.609	24.571	217.457	135.024	1.340.498
Interne eliminatie	(190.503)	0	0	(195.558)	0	(386.061)
Algemene- en beheerskosten	707.564	294.632	17.778	37.721	21.338	1.079.033
Bijzonder resultaat	857					857
	5.402.695	1.495.651	185.722	330.942	288.913	7.703.923
Bedrijfsresultaat	672.774	298.110	297.576	(116.724)	(212.806)	938.930
Rentebaten en -lasten	8.535	600	100	200	(159.073)	(149.638)
Resultaat deelneming	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	681.309	297.710	297.676	(116.524)	(371.879)	789.292
Vennootschapsbelasting	0	0	(63.655)	0	0	(63.655)
Nettoresultaat	681.309	297.710	234.021	(116.524)	(371.879)	725.637